גמ׳ שרין. והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות: אמר רב נחמן בר יצחק מאי שרין שרין למנחות: אף [כל] המנחות היו ברין [וכו׳]: תנו רבנן זך אין זך אלא נקי, רבי יהודה אומר כתית אין כתית אלא כתוש, יכול יהא זך כתית פסול למנחות ת״ל ועשרון סולת בלול בשמן כתית, א״כ מה ת״ל למאור אלא מפני החסכון. מאי חסכון אמר רבי אלעזר התורה חסה על ממונן של ישראל. צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך אמר רבי שמואל בר נחמני אליך ולא לי ג] לא לאורה אני צריך: שלחן בצפון ומנורה בדרום א״ר זריקא אמר ר׳ אלעזר לא לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך. ויעש לבית חלוני שקופים אטומים תנא שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ לא לאורה אני צריך. מחוץ לפרכת העדות באהל מועד עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, ואם תאמר לאורה אני צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות אמר רבא זה ס] נר מערבי שנותנין בה שמן ו] כנגד חברותיה ז] וממנה היה מדליק ובה היה מסיים:

מתני׳ מאין היו מביאין את היין ח] קרוחים ועטולין אלפא ליין, שניה להן בית רימה, ובית לבן בהר, וכפר סיגנא בבקעה, כל ארצות היו כשרות אלא מיכן היו מביאין. אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא ממה שנזרע בינידן, ואם הביא כשר, אין מביאין ט] הליסטון ואם הביא כשר. אין מביאין ישן דברי רבי וחכמים מכשירין. אין מביאין לא מתוק ולא מעושן ולא מבושל ואם הביא פסול, ואין מביאין מן הדליות אלא מן התלויות ומן הכרמים העבודין ולא י] כונסין אותו בחצבין גדולים אלא בחביות קטנות, ואינו ממלא את החבית עד פיה כדי שיהא ריחו נודף, אינו מביא מפיה מפני הקמחין

דאם למנחות כשר

תוספות

שרין למנחות · אבל למנורה אין שרין דאין זך אלא נקי ופירוש הקונטרס עיקר דלאו כדפרישית מריש׳ שמעינן הראשון למנורה והשאר למנחות: **לא** לאכילה אני צריך · יש מפרשים מדשוי שולחן בצפון ומנורה בדרום ולא נגד מערב ששם שכינה וליתא דלאו לאפוקי נגד מערב קאתי [ס]הכי מיתוקמי נמי נגד מערב אפשר שיתכן זה נגד צפון וזה נגד דרום [ו] ומאלי הבית ולפנים היו מונחים [ז]כדאמר לקמן בפ׳ שתי הלחם (דף צח:) ואיכא למ״ד מזרח ומערב ואיכא למ״ד צפון ודרום מונחין ופי׳ הקונט׳ עיקר דדייק מדשולחן בצפון ומנורה בדרום ומזבח היה באמצע שמע מינה לא לאורה אני צריך ולא לאכילה דאם הייתי צריך הייתי נותן מנורה סמוך לשולחן כדרך שבעולם:

מחוץ לפרכת העדות יערוך ס׳ בפרק במה מדליקין (שבת כב:) גרסי׳ וכי לאורה הוא צריך והלא כל אותן ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו ס׳ יאן ומפרש ר״ת דלאהרן קאי וכי לאורה הוא צריך אהרן והלא כל אותן ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו של עמוד האש כדאיתא בברייתא דמלאכת המשכן מסתכל בעפיה ורואה בו כתבים *) וראיה מה [ח]שבתורה ובתורת כהנים בפר׳ אמור אל הכהנים גרסינן וכי צריכין לנר והלא כל אותם ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו לנר שנאמר כי ענן ה׳ על המשכן ומיהו סתמי׳ דשמעתין משמע דלשכינה קאי **)וקשיא הה״ל למימר כל העולם כלו לאורו של מקום הן הולכים:

ממנה היה מדליק · כלומר ממנה מתחיל ההדלקה שאותו מדליק תחילה בערב ובו היה מסיים ההטבה בבוקר שאותו מטיב אחרון לפי שבכל בוקר מוצא אותו דולק והשאר מוצא שכבה ופעמים שהיה דולק כל היום כולו ומדליק ממנו שאר הנרות, שבבוקר היו כולם כבות חוץ ממנו ומטיבו שמנערו מן הדשן כדכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות וגו׳ ונר מערבי שדולק כל היום לערב היה מדליק ממנו שאר הנרות כך פי׳ בקונטרס ואין זה היה קודם שמת שמעון הצדיק שהיה נר מערבי דולק כל היום כדאמר בריש טרף בקלפי (יומא לט.) כל ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק היה נר מערבי דולק מכאן ואילך פעמים דולק פעמים כבה והיה צריך ליתן בה שמן כשיעור שתהא דולקת עד הערב להדליק בה השאר והכי תנן במסכת תמיד [ט]פרק ו) דתנן אמר לנו הממונה קמא (דף ל:) נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות מדשן את השאר [י]ומניח את אלו פירוש שתי נרות מזרחיות מניח עד לאחר דם התמיד כדנפקא לן מקרא בפרק שלישי דיומא (דף לג׳) סידור מערכה משמיה דגמרא וקא סבר האי תנא כמ״ד לקמן בפרק שתי הלחם (דף צח:) מזרח ומערב היו מונחין והדר קתני מצאן שכבה פירוש דהיינו לאחר שמת שמעון הצדיק שלא היה הנס רגיל מדשנו ומדליקו מן הדולקין פירוש ומביא חצי לוג שמן שתהא דולקת עד הערב להדליק ממנה את השאר ולאחר כך מדשן את השאר דהיינו הטבת חמש נרות ובפרק האחד עולים קתני נכנס ומצא שתי נרות [יא] מזרחיים דולקים מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו מדליק את המנורה בין הערבים מצאו שכבה מדשנו ומדליקו ממזבח העולה ובפרק במה מדליקין (שבת דף כב:) פירש בקונטרס דנר מערבי היה מטיב בין הערבים ולוקח את הישנה בידו או היה מניחה בכלי עד שהיה נותן שמן ופתילה ומדליקה ומדליק ממנה את השאר והקשה רבינו תם אם אפשר לעשות כך מאי קפריך התם והא הכא כיון דקביעי נרות לא סגי דלא למישקל ולהדליק וקשיא למאן דאמר (שבת דף כב:) אין מדליקין מנר לנר מאי קושיא הרי בעודה ישנה יכול להדליק את כולן דמאחר שהוציא פתילה ישנה מן הנר שבמנורה אין בו משום כ] מצוה ויש לומר דלא אפשר לעשות כן משום דדרשינן בתורת כהנים להעלות נר תמיד שצריך שיהא נר קבוע להדליק שאר נרות ואיזה זה נר מערבי [יב]וריב״א פירש דבעוד שהישנה דולקת בנר מערבי היה מדליק ממנה את השאר על ידי פתילות ארוכות ושוב מדשן את זו ונותן בה שמן ופתילה חדשה ארוכה ומדליקה מן השאר והיינו ובה היה מסיים ההדלקה. והיינו עדות שהיה מדליק ממנה מאותה שהודלקה אמש את השאר כל ימי שמעון הצדיק ולישנא דמתני׳ דתמיד משמע כדבריו מדקתני שממנו מדליק המנורה בין הערבים ולא אפשר כא] במה שמדליקה שחרית ממזבח העולה ואין ממתינין עד הערב שידליקנה ממזבח העולה ואח״כ ידליק ממנה את השאר משום דכתיב תמיד דבעינן שתהא המנורה דולקת תמיד [יג]ואם הטענה תלוי בכך א״כ לפירוש הקונטרס קשיא דבשעה שאוחז הישנה בידו אין שום נר דולק במנורה ושמא הא דתקון הכי היינו טעמא שלא לשנות מכמות שהיה בשעה שהנס קיים בימי שמעון הצדיק:

*) [בילקוט סוף פקודי איתא דודאי מה שכתוב וכן גי׳ צ״ק ותוס׳ הובאות שבת כב: ד״ה וכי לאורה] **)עיין בספר קרבן אהרן דף רכא ע״ג במהרן קושיא זו

רש״י

גמ׳ שרין · בתמיה דקתני השני שבראשון והראשון שבשני שרין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות דהשני שבראשון אין ראוי למנורה וראשון שבשני ראוי למנורה והיכי קרי שרין: **למנחות ·** שאם רוצה ליתן הראשון שבשני למנחות הרי הוא כשני שבראשון [ב]: יכול יהא [ג] כתית זך פסול למנחות · הואיל וכתיב בהו למאור: **אם כן ·** הואיל וכשר נמי למנחות: **מה תלמוד לומר ·** זך וכתית למאור: **מפני החסכון ·** לא בעינן זך וכתית למנחות כמו לנרות דהכי נמי כשרות יג) הלכך איתו [זך] וכתית לפי שהמנחות הן מרובות וצריכות שמן הרבה ואילו היה צריך להביא במנחות נמי אחר זך וכתית כמו למנורה יד] היו מפסידים שהיו לוקחין אותו ביוקר: **שלחן בצפון ומנורה בדרום ·** והמזבח בינתים להודיע שלא לאורה אני צריך: **שקופים ·** מבפנים שמשקיפין על חלונות היינו צר שבחלון היו מבפנים והרחב שבחלון מבחוץ כלפי חוץ להוציא אורה לעולם: **ממנה היה מדליק ·** האחרות ובה היה מסיים כדתנן (תמיד דף לג.) נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקים טו] שהמנורה היתה עומדת מזרח ומערב מכבה האחת שכנגד מזרח ומדשנה ומניח טז] האחת שכנגד אותה שבמזרח שהוא נר מערבי ומניחה דולקת עד לערב ומדליק האחרות שכבו בבוקר ומטיבו וזורק מה שנשאר מן השמן ומן הפתילה לחוץ ונותן בה שמן ופתילה יז] ומדליקה כדי לקיים בה מצות הדלקה ומסיים בה הדלקה שהיה מדליקה באחרונה אחר כל הנרות: **מתני׳ אלפיון ·** שמתבשלו הענבים בחמה יותר מדאי: **עטולין ·** ששם הענבים מרים היו משהין אותן כדי לבחון או מבשלין אותן: **לא מתוק ·** שהוא מתוק מחמת עצמו כדמפרש בגמ׳ ענבים שטחו בחמה שלא עברו עליו ארבעים יום: **מן הדליות ·** שקורין פריל״ש בלע״ז שאין יינו יפה: **אלא מן התלויות ·** יין שגדל בגפנים המוטים שהוא יפה: **העבודים ·** מפרש בגמ׳: **לא היו כונסין אותו בחצבין גדולים ·** לפי שכשהיו מפסיקין ממנו על יד היו מתלובין מתרוקנים ומתקלקל היין: כדי שיהא ריחו נודף שכשהיא חסירה קימעא היין נודף יותר מכשהיא מליאה:

קמחים

רש״י כת״י

נמ׳ שרין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות והיכי קתני השני שבראשון והראשון שבשני שוין והא ראשון שבשני כשר למנורה: **שוין למנחות ·** דקיימא לן בכל חוכמי מבחר מדין דמן המובחר יביא והילך הראשון שבשני והשני שבראשון שוין אלא יש לו מנחה נבילא ... אין ... ... מוכשר: **אין זך אלא נקי ·** כגון אותו שיוצא בלא שמרים בעלים ואפי׳ נכתש שמיש נבירים: **אלא כתוש ·** לא יבא מתוך נבירים אלא כתוש במכתשת: יכול יהא כתוש זה פסול למנחות הואיל וכתיב למאור: מ״ל · דאף למנחות כשר: מה ת״ל למאור · לומר לך למאור יבא כתוש אבל למנחות אפי׳ [שאינו כתוש] כשר: **מפני החסכון ·** דמנחות מרובות כל יומא טובא ואיכא תקנתן לפי מסדר נסר כתים שבל נרות ליכא שמן סלי ... בכל יום חצי לוג בכל נר: **מאי חיסכון ·** כלומר מאי חיסכון בתקנתן: **סכורה חסה ·** ... ... על מה הסורה חסה ... ... אלא על כלי חרס: **אליך ·** לצורך ולצרכם מיגמך לפני: **ולא לי ·** בשבילי שלא לאורה אני צריך ולא לאכילה שאם הייתי צריך [המה] ליתן שלחן סמוך למנורה כמנהג העולם: **שקופים מבחוץ ·** רחבים מבחוץ: **ואטומים מבפנים ·** ופירש אטום וקצר מבפנים ... ... כדי שלא יכנוס ... ... [יצא] מסיכל שמאיר לעולם כי לא לאורה אני צריך: **עדות הוא ·** שמסרה לקמן מפרש מה הוא העדות: **נר מערבי ·** נר שלפני היה עומד ... נגד מערב וכל שאר הנרות היה פונים כלפי נר מערבי כדאמרינן בפ׳ שתי הלחם ולהכי קרי ליה נר מערבי: **כנגד חברותיה ·** חצי לוג דכתיב מערב עד בקר תן לה משיעור שתהא דולקת והולכת מערב עד בקר ושיערו חכמים חצי לוג כדקתני לקמן בפ׳ שתי הלחם: **ממנה היה מדליק ·** כלומר ממנה מתחיל הדלקה שאותה היה מדליק תחלה מבערב: **ובה היה מסיים ·** ההטבה בבקר שאותה היה מטיב אחרון לפי שכל בקר מצא אותה דלוק והשאר מצא אותם כבים ופעמים שהיה דולק כל היום ומדליק ממנו כל שאר הנרות שבבקר היו כולן כבין חוץ מנר מערבי ומטיבין ומנערן מן הדשן כדכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות ונר מערבי דולק כל היום ולערב היה מדליק ממנה שאר הנרות: **מסיים ·** דלאחר שהדליק שאר נרות היה מכבה אותה ומטיבה ונותן בה שמן: **מתני׳ קרוחים ועטולין ·** מקומות הן: **אלפא ·** הוו מביאין יין: **לנסכים ·** **הליסטון ·** יין מתוק מחמת השמש שמוסו עולין את הענבים לשמשן: **ישן ·** משנה שעברה: **מתוק ·** שיהא מתוק מחמת הענבים שלא עברו עליו ארבעים יום: **מן הדליות ·** מן הגפנים המודלות על גבי כלונסות ועצים מגבריילי״ש: **אלא מן התלויות ·** מונחות על גבי קרקע לתלו גבי אדם שאין מדלין: **העבודים ·** מעודרים: **חצבים גדולים ·** פונגמים מעם היין: [**ואינו ממלא את החבית**]: בחביות מלאה יוצא ריחו לחוץ ואינה נודף: **הקמחין ·** לובן היין שקורין קנטי״ש בלע״ז:

רבינו גרשום

שרין · דקתני השני שבראשון והראשון שבשני שרין: והאמרת ראשון למנורה והשאר למנחות דהשני בראשון אינו ראוי למנורה והראשון שבשני ראוי למנורה והיכי הוו שרין: שרין למנחות שאם רוצה להשים הראשון שבשני למנחות הרי הוא כשני שבראשון ושוים: א״כ מה ת״ל זך כתית למאור מפני החסכון דלמנחות לא בעינן זך כתית דמנחות צריכין יותר שמן ממנורה: שולחן בצפון ומנורה בדרום ומזבח בינתים לידע שלא לאכילה אני צריך ולא לאורה שדרך בני אדם מנורה עומדת בצד שלחנו: ממנו היה מדליק האחרות ובה היה מסיים כדתנן שהיה בא ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות מכבה האחת שכנגד מזרח והאחרת היא נר מערבי מניחה דולקת עד הערב והאחרות שכבו לאור הבקר מטיבן וזורק מה שנשאר מן הפתילה ומן השמן לחוץ ונותן בה פתילה חדשה ושמן ולערב מדליקן מנר מערבי שדולק עדיין ואח״כ מטיב נר מערבי ונותן בה שמן ובה והיה מסיים להדליק האחרות ואח״כ מכבה ומדליקה לבסוף כדי לקיים בה מצות הדלקה והיינו עדות ששכינה שורה בישראל: הליסטון · יין מתוק הרבה לא מתוק שנקרדו ענבים בחמה: כדי שיהא ריחו נודף · שכשהוא חסר קמעא נודף ריחו יותר מכשהוא מלא:

שיטה מקובצת

א] אף המנחות היו ברין כו׳ והיכא כל נמחק: ב] יכול יהא כתוש זה פסול למנחות: ג] לי [הכי גרסינן] וכי לאורה הוא צריך וקשי׳ אמאי וקא סבר והלא כל ארבעים שנה כו׳ פי׳ שהרי עננו כבוד היה בזכותו של אהרן וקשה שהרי אמר ג״כ וכי לאכילה אני צריך דהשתא דקשי׳ אקב״ה ולכך נראה דקאי אקב״ה והלא כל ארבעים שנה הלכו לאורו של עמוד ענן: ד] שקופים מבחוץ ואטומים מבפנים: ה] נר מערבי למ״ד לקמן בפרק שתי הלחם מזרח למערב היו מונחים מן הדין האמצעית שהיא לצד מערב קרויה מערבי אלא משום דאין מעבירין על המצות והראשונה לא היה רוצה להתחיל דבעינן לפני ה׳ מכלל דאיכא חד נר דלאו לפני ה׳ ולמ״ד מצפון לדרום היו מונחים האמצעית קרויה מערבי לפי שכולן היו מצדדין פניהם כלפי נר אמצעית והיא היתה נוטה פניה ומאירה כלפי מערב: ו] שמן כמדת חברותיה: ז] עיין בתוספות בסוף המסכת: ח] קרוחים ועטולים: ט] מביאין אליוסטן כך גירסת הערוך ופירש נקרא בלשון יון אליוס עיין בערך אליוסטן: י] ולא היו כונסין: יא] שבראשון חשוב: יב] כתוש זה פסול למנחות: יג] כשרות אע״פ שאינו כתית לפי: יד] למנורה הרבה היה: טו] שהמנורה היתה עומדת ממזרח למערב: טז] הנרות האחרות: יז] והתחלה חדשה ולערב מדליקן מנר מערבי שדולק עדיין ואחר כך מטיב נר מערבי ונותן בה שמן: יח] לאחר ריחו משמע דקאי אהקב״ה וקשה שהרי לעולם נמי אין אנו הולכים ולא לאורו [תוס׳ ר״ת וכו׳] יט) פרק אחד והיבית ראשון נמחק לו משום בורי סגורה כא] ואפשר דמת:

*) וכ״ה בתוס׳ שבת דף כב ע״ב ד״ה וכי ע״ש

עין משפט נר מצוה

כט א מיי׳ פ״ה מהל׳ תמידין ומוספין הלכה טז:

ל ב מיי׳ פ״ג מהלכות איסורי מזבח הלכה ב:

לא ג מיי׳ שם פ״ו הל׳ ט:

לב ד מיי׳ שם פ״ו הלכה ו:

לג ה מיי׳ שם פ״ו הלכה ט:

לד ו מיי׳ שם פ״ו הלכה ו:

[לעיל פה: וש״נ]

מסורת הש״ס

ז״ק

לעיל פו:

[כל זה ליתא בכ״י ... והשמטה ... סוכה ... כ״י ... בכ״י ... ולא ...]

שבת כב:

[תוספתא פ״ט רב]

תמיד לג. פ״ו מ״א

ויקרא כד: ב

... ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד

נושא
שמן זית זך
כשר למנחות
אבל אינו
מעכב בהן

נושא
• שלחן ומנורה של בית המקדש:
לא לאכילה ולא לאורה אני (הקב״ה)
צריך

• המנורה היתה
עדות שהשכינה
שורה בישראל

נושא
יין לנסכים -
מאיפה היו מביאין
אותו

הגהות צ״ק [א] נ״ל יכול יהא כתיש זה פסול למנחות: [ב] נ״ל אם יש לו תשובה הכ״ד: [ג] נ״ל בגמ׳ זה: [ד] נ״ל נבחרים ובניצוצו: [ה] נ״ל זכו: [ו] נ״ל לשתי נרות. [ז] נ״ל כדאמרינן לקמן בפרק שתי הלחם ואריכא ... [ח] נ״ל נמרט התרמה: [ט] נ״ל בפרק אחד: [י] נ״ל ושריות את אלו שהולקין בקשקון פי׳ הר׳: [יא] נ״ל מערביים: [יב] נ״ל ופירש ריב״א: [יג] נ״ל ואם אם הטענה תלוי פי׳: